

— засвоює увесь обсяг програмного матеріалу та виокремлює в ньому головні положення (основні напрями ревізії, джерела інформації та нормативно-правову базу для контролю);

— усвідомлено використовує отримані знання на практиці (вирішення задач та їх оформлення у журнал-ревізора);

— не допускає помилок при відтворенні знань та вирішенні письмових робіт (модульні завдання);

— відповідає на запитання, на які немає прямих відповідей у навчально-методичному посібнику.

Рівень знань оцінюється «добре» за умов викладених вище, але допускається виправлення окремих неточностей за допомогою додаткових запитань викладача та можливі незначні помилки у письмових роботах.

Знання, які оцінюються «відмінно» та «добре», зазвичай, характеризуються високим понятійним рівнем, глибоким засвоєнням фактів та прикладів.

Оцінка знань «задовільно» виставляється за умови, якщо студент:

- виявляє засвоєння основного матеріалу, але відчуває складність при його самостійному відтворенні і потребує додаткових уточнюючих запитань викладача;

- надає перевагу відповідати на запитання відтворювального характеру і плутається при відповідях на видозмінені питання;

- допускає помилки у письмових роботах.

Знання, які оцінюються «задовільно», знаходяться на рівні уявлень, їх понятійний аспект є недостатнім.

Повне незнання студентом пройденого матеріалу оцінюється «незадовільно».

За результатами семестру визначається середньоарифметична оцінка і переводиться за шкалою:

- 0 балів — середньоарифметична оцінка до 2,9;
- 5 балів — середньоарифметична оцінка від 3 до 3,9;
- 10 балів — середньоарифметична оцінка від 4 до 5.

В. Р. Товстенко, канд. ф. наук, ст. викл.
кафедри української мови та літератури

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Однією з умов розвитку мовленнєвої діяльності є сформованість таких її компонентів, як лінгвальний (мовні знання) та комунікативний (уміння оперувати цими знаннями). Під час контроль-

ного оцінювання рівня успішності студентів викладач враховує рівень засвоєння мовних знань (наприклад, походження і формування української літературної мови, правила орфографії та орфоепії, функціональні стилі тощо) та уміння оперувати цими знаннями. Насамперед студент повинен правильно говорити і писати, добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети і обставин спілкування. Кожна мовна помилка — це порушення якоїсь мовної норми (орфоепічної, орфографічної, стилістичної тощо).

Лексичні помилки виявляються в перекрученні слів, вживанні їх в невласливому значенні, у використанні зайвих слів (плеоназм) та нагромадженні спільнокоренових (тавтологія), у неправильному слововживанні. Спостерігається значне посилення використання жаргонізмів (зокрема, молодіжний жаргон, студентський жаргон, щодо яких нерідко вживається термін «сленг»), русизмів.

В умовах масової українсько-російської двомовності лексика є тим рівнем, на якому найвиразніше виявляється так звана негативна інтерференція, тобто суміш елементів лексичних систем української та російської мов. Внаслідок масового, безсистемного проникнення елементів російської мови в структуру української мови в умовах тривалого нерівноправного їх контактування виникло явище українсько-російського мовного «суржику». На жаль, цю суміш часто зустрічаємо у розмовно-побутовому спілкуванні студентів.

До мовних помилок належать стилістичні (неправильне вживання слів з переносним значенням, недоцільне вживання штампів, емоційно забарвлених слів тощо). Морфологічні помилки — неправильні форми слів або змішування форм слів. Синтаксичні помилки — порушення норм узгодження, керування, неправильна побудова речень з однорідними, відокремленими членами тощо.

Сучасний студент не вміє вільно орієнтуватися у конкретній мовленнєвій ситуації, доцільно використовувати певну стилістичну норму української літературної мови. Тому перед викладачем постає завдання навчити правильно використовувати мовні засоби залежно від сфери й ситуації спілкування, навчити студентів формулювати свої думки послідовно, логічно. Запобігання мовним помилкам та їх усунення спирається на досконале знання норм літературної мови.

Часто студенти, виявляючи достатні мовні знання, не спроможні правильно виконати деякі види роботи (наприклад, переклад). Це свідчить про відсутність або недостатню сформованість комунікативної навички.

У свій час визначний митець слова Гете сказав: «При перекладі слід зачіпати перекладне, тільки тоді можна зрозуміти інший народ, іншу мову». Як відомо, між словами двох мов може траплятися повна відсутність відповідностей. Слова, словосполучення, які не мають ні повних, ні часткових відповідностей у словнику іншої мови утворюють безеквівалентну лексику цієї мови.

З погляду перекладацької практики можна виділити явні та скриті реалії. Останні — це слова типу українських *пiч*, *сорочка* («вишиванка»), *скриня* тощо. Вони начебто мають відповідники у мові-реципієнті, але співвідносні денотати в позамовній дійсності дуже відрізняються між собою, так що беззастережна субституція їх позначень, що мають різну художньо-стилістичну наповненість, може спричинити ряд додаткових труднощів (лексичний збіг відповідних номінацій при культурологічній розбіжності). До прихованих реалій належить, наприклад, лексема *рушник*. У значенні «утиральник», для позначення необхідної в хаті ужиткової речі, вона рівноцінна російській «полотенце». Але на Україні лексемою «рушник» позначають і декоративні вишивані рушники, що споконвіку є суттєвим атрибутом урочистих народних звичаїв, обрядів. З опорним компонентом «рушник» в українській мові виникло чимало реалій-етнографізмів, з погляду лінгвістики, — фразеологічних одиниць: *подавати рушники*, *вернутися з рушниками*. Тому-то слушно вчинили російські перекладачі, подаючи Малишкову «Пісню про рушник» під заголовком «Годы молодые», і не намагаючись опоетизувати російське «полотенце». Отже, у випадку реалій доречно говорити не про переклад у буквальному розумінні, а лише про знаходження семантико-стилістичного відповідника або про трансляційне перейменування реалій. Переклад — це справа творча, індивідуальна.

В українському мовознавстві проблема мовних контактів детально розроблена Ю. О. Жлуктенком. Дослідник виділяє казуальні (тимчасові) та перманентні (стійкі) мовні контакти. Останні поділяються на такі підтипи:

- зовнішні мовні контакти, що спричиняють перенесення з однієї мови в іншу значної кількості лексичних одиниць, калькування слів, зворотів та ідіом, запозичення деяких фонем тощо;

- внутрішні мовні контакти, що встановлюються між мовами в процесі спілкування тих мовних колективів, які становлять одну суспільно-політичну єдність, живуть на одній території.

Виникнення того або іншого виду постійних міжмовних зв'язків супроводиться появою двомовності. На заняттях з української мови викладач наголошує, що в умовах масової українсько-російської двомовності студент повинен дбати про культуру рідної мови.

На жаль, явище ненормативного калькування не виявляє тенденції до звуження. Наприклад: «Із-за цього порушується велика кількість договорів. Кидається у вічі широкий вибір різноманітних товарів. Виконуючий обов'язки директора ніяких мір не приймає». Ряд подібних ненормативних русизмів уживається і в книжній мові, і у мові освічених людей.

Ефективним засобом формування мовної пильності у студентів є таке завдання, як редагування тексту. Цей вид роботи дозволяє виявити знання в галузі лексики, орфопії, орфографії, стилістики, морфології, синтаксису та вміння їх застосувати. Наприклад: Тактовний прорахунок привів до значних збитків (правильно: Тактичний прорахунок призвів до значних втрат); На виставку комп'ютерного обладнання прибули сто двадцять п'ять учасників (правильно: На виставку комп'ютерного устаткування прибуло сто двадцять п'ять учасників); Більшість абітурієнтів будуть забезпечені гуртожитком (правильно: Більшість абітурієнтів буде забезпечена гуртожитком).

Робота студентів над фаховим словником не обмежується фіксуванням значень, яких набуло те чи інше слово протягом функціонування у мові. Із кожним значенням одного слова студенти складають речення, утворюють похідні форми. Крім того, на практичному занятті добирають синоніми, антоніми, пароніми, омоніми до фахової лексики. Наприклад, *апеляція* — звернення, петиція, прохання, клопотання, скарга; *директива* — настанова, вказівка, циркуляр, інструкція, припис; *легалізувати* — дозволяти, знімати заборону, узаконювати; антоніми *кредит* — *дебет*, *брутто* — *нетто*, *пасив* — *актив*, *видатки* — *доходи*, *експорт* — *імпорт*; пароніми *бона* — *бонна*, *банк* — *банко*, *ліцензія* — *ліценція*, *дебет* — *дебит* і т. п.; омоніми *кредит* — *кредит* (омограф), *біль* — *білль* (омофон), *крона* — *крона* (лексичні омоніми) і т. п.

Отже, проблема культури ділового спілкування — постійний предмет широкого обговорення: наше сьогодення вимагає від кожного працівника високої культури управління, зокрема культури службової поведінки, культури ділового мовлення. Вищий навчальний заклад має забезпечувати належний рівень мовної культури спеціалістів будь-якого профілю.